

УДК 657(091):336.2

Діхтяр А.Д.¹, Меліхов Є.В.², Меліхова Т.О.³

¹ студентка, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

² аспірант, асистент, Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

³ д-р. екон. наук, професор, Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Сучасний розвиток бухгалтерського обліку та оподаткування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності держави та ефективного управління підприємствами. Від якості облікової інформації та прозорості податкової системи залежить довіра інвесторів, рівень економічної безпеки та можливість розвитку бізнесу та поява нових підприємств. Вивчення історії саме бухгалтерського обліку та оподаткування дає змогу нам глибше зрозуміти закономірності їх розвитку, адаптації до суспільних і технологічних змін, а також визначити напрями вдосконалення сучасної обліково-податкової системи України.

Бухгалтерський облік є одним із найдавніших елементів системи господарського управління, що виник разом із розвитком товарно-грошових відносин. Перші форми обліку з'явилися ще в стародавніх цивілізаціях – у Месопотамії, Єгипті, Греції та Римі, де записи про господарські операції здійснювалися на глиняних табличках і папірусах. Вони мали на меті фіксацію надходжень і витрат, облік майна та податків [2].

З розвитком торгівлі у середньовічній Європі зростала потреба у систематизації облікових даних. Саме тоді виникла подвійна бухгалтерія – принцип, який уперше був описаний у 1494 році італійським ченцем Лукою Пачолі у праці «Трактат про рахунки та записи» [1]. Цей принцип став основою сучасного бухгалтерського обліку, адже дозволяв контролювати як активи, так і зобов'язання підприємства.

В Україні розвиток бухгалтерського обліку має власну історію, що тісно пов'язана з економічними та політичними змінами. У період Київської Русі облік мав переважно натуральний характер, а з розвитком ремесел і торгівлі набував більшої складності. У XIX столітті, під впливом європейських практик, у закладах вищої освіти почали викладати бухгалтерію як окрему дисципліну [2].

Оподаткування як елемент фінансової системи виникло ще у стародавні часи. Перші податки мали форму натуральних зборів або трудових повинностей. З розвитком державності й появою грошей податки стали грошовими платежами, що забезпечували утримання державного апарату. В Україні система оподаткування пройшла складний шлях – від фіскальних зборів під час козацтва до сучасної податкової політики, що відповідає європейським стандартам [2].

Сьогодні розвиток бухгалтерського обліку тісно пов'язаний із глобальними тенденціями. Значну увагу приділяють концепціям сталого розвитку, визначеним у Стратегічних цілях ООН (Цілі сталого розвитку, 2015–2030 рр.). Підприємства дедалі частіше складають нефінансову (ESG або CSR) звітність, яка відображає вплив їх діяльності на екологію, соціальну сферу та

корпоративне управління. Такі результати сприяють підвищенню прозорості бізнесу, привабливості для інвесторів та формуванню відповідального ставлення до ресурсів. Дивлячись на перехід України до європейської моделі регулювання, важливим напрямом модернізації обліку є впровадження стандартів нефінансової звітності (зокрема CSRD та ESRS), що узгоджуються з міжнародною практикою [4].

Отже, таким чином, історія бухгалтерського обліку та оподаткування є надзвичайно важливою і необхідною частиною розвитку економічної думки й державного управління. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку під впливом глобальних цілей сталого розвитку, цифровізації та автоматизації обліку створюють нові можливості для підвищення ефективності ведення обліку та прозорості оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Пачолі Л. Трактат про рахунки та записи. Мілан, 1494. Переклад українською: Київ : «Алерта», 2021. 180 с. URL: https://alerta.kiev.ua/oblik-ta-podatki/727-luka-pacholi-traktat-pro-rakhunki-ta-zapisi.html?srsId=AfmBOoq1YPn_Q21R2PIsY9YT3IKa9fkr3W__Fif5tojLU7yINa44cXKW (дата звернення: 19.10.2025)
2. Голов С. Ф. Історія бухгалтерського обліку. Київ : КНЕУ, 2017.
3. Цілі сталого розвитку: Офіційний сайт ООН. URL: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/> (дата звернення: 19.10.2025)